

Tavoitteena hyvä yhteiskunta – Voiko Suomi hyvin?

Tiedolla saa valtaa

- viestimet eli media
- Tilastoja kerätään päätöksenteon tueksi ja selvittämään, miten päätökset vaikuttavat.
- Retoriikka on tärkeää:
  - argumentointi edellyttää hyvää käsitteiden hallintaa
  - puheenaiheiden valinta
  - kriittisyys.
- Yhteiskuntatieteet tutkivat ihmistä, vuorovaikutusta ja yhteisöjä.
- Tutkijat tekevät empiirisiä eli kokemuseräisiä havaintoja yhteiskunnasta.
- Yhteiskuntatieteitä ovat esim. sosiologia, valtio-oppi, kansantaloustiede, mediatutkimus, sosiaalipolitiikka, yhteiskuntafilosofia, yhteiskuntahistoria ja kehitysmaatutkimus.

Yhteisöt muodostavat yhteiskunnan

- Yksilön identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa.
- individualismi – kollektivismi
- ääripäät: egoismi – totalitaarinen valtio
- Ihmiset ovat jäseninä erilaisissa yhteisöissä
  - perhe, suku, ystäväpiiri
  - sosiaalinen media
  - työ- ja opiskelupaikan yhteisöt
  - vapaa-ajan yhteisöt, seurakunta, vapaaehtoistoiminta
  - puolueet ja yhdenasianliikkeet.
- Stereotypiat ovat yksinkertaistavia yleistyksiä.
- Kansallinen identiteetti saattaa sisältää uskomuksia eli myyttejä.
- Normit ovat sääntöjä, joiden rikkomisesta koituu rangaistus.
- Arvot / perusarvot ovat hyvinä pidettyjä asioita.

Väestön muuttuessa Suomi muuttuu

- Suomalaisen perheen lapsiluku on 1,7.
- Syntyvyyteen vaikuttavat lukuisat eri seikat.
- demografia eli väestötiede
- taloudellinen huoltosuhde = työllisten suhde ei-työllisiin (lapset, opiskelijat, työkyvyttömät, eläkeläiset)
- Eliniänodotteen noususta seuraa kestävyysvaje
  - eläkemenot kasvavat
  - työvoimapula uhkaa
  - veropohja ei ole riittävä.
- selviytyminen
  - maahanmuuttajia lisää
  - opiskeluaikojen lyhentäminen
  - työurien pidentäminen
  - maksujen ja verojen korotus

- Suomen kansalaisuuden saa
  - syntymässä
  - hakemuksesta
  - ilmoituksella.
- kaksoiskansalaisuus ja EU-kansalaisuus
- Suomen vähemmistöjä esim.
  - alkuperäiskansa saamelaiset, suomenruotsalaiset, romanit
  - tataarit, juutalaiset
  - virolaiset, venäläiset
  - ulkosuomalaiset
- maahanmuuttajia ovat:
  - siirtolaiset
  - paluumuuttajat
  - pakolaiset ja turvapaikanhakijat
  - kiintiöpakolaiset
  - perheenyhdistäminen
- Monikulturalistisessa maassa lähtökohtana on integrointi ja kotouttaminen.
- Suomessa on syrjintäkielto ja kansalaisten yhdenvertaisuus.
- Rasismia perustellaan biologisilla tai kulttuurisilla eroilla.

Hyvinvointiyhteiskunta toimii

- universaali malli (esim. Pohjoismaat)
  - lähtökohta tasa-arvo ihmisten kesken
  - julkinen sektori huolehtii sosiaaliturvasta
  - tulonjako on tasaista
- konservatiivinen malli (esim. Espanja, Italia)
  - perhe ja työpaikka huolehtivat ihmisestä
  - vähän hyvinvointipalveluita
  - kirkon rooli tärkeä (hyväntekeväisyys)
- liberaali malli (esim. Yhdysvallat)
  - yksilö vastaa itse itsestään
  - julkinen valta huolehtii vain kaikkein heikoimmista
  - yksityiset vakuutukset tärkeitä
  - suuret tuloerot
- Suomessa julkinen sektori (valtio, kunnat, sosiaaliturvarahastot) turvaa perustoimeentulon
  - verotus <=> palvelut ja tulonsiirrot
  - ns. sosiaaliset riskit: esim. sairaus, työtapaturma, työttömyys, raskaus ja synnytys, vanhuus
  - edut: pienet tuloerot, turvallisuus yhteiskuntarauha
- Sosiaaliturva
  1. sosiaalivakuutus
    - lakisääteinen, koskee kaikkia
    - eläke-, sairaus-, tapaturma- ja työttömyysvakuutus
  2. sosiaalihuolto
    - tarveharkintaista
    - esim. toimeentulotuki

- 3. sosiaaliavustus
  - o esim. lapsilisä

- subjektiivinen oikeus = etu kuuluu kaikille
- terveydenhuolto
- yksityiset palvelutuottajat, palvelusetelit
- sote-uudistus = sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos
- eläketurva = kansaneläke + ansioeläke
- kolmas sektori = järjestöt, yhdistykset, kirkko
- priorisointi tarkoittaa hyvinvointipalveluiden tärkeysjärjestykseen asettamista
- kansalaispalkka eli perustulo

Suomi – tasa-arvon mallimaa

- tasa-arvolaki 1987
  - o tasa-arvovaltuutettu
  - o yhdenvertaisuusvaltuutettu
- naisten lasikattoilmiö
- Palveluyhteiskunnassa yli puolet saa toimeentulonsa palveluiden tuottamisesta.
- yhteiskuntaluokan määrittelevät
  - o tulot, koulutus, asuinpaikka, kulttuuri, elintaso, oma kokemus
- syrjäytyminen
  - o syitä: asunnottomuus, työttömyys, päihderiippuvuus, mielenterveysongelmat, yksinäisyys, toivottomuus
  - o ”periytyvää”
  - o kannustinloukku
- Maan eri osat erilaistuvat:
  - o Aluepolitiikka pyrkii takaamaan kaikille alueille samat mahdollisuudet.
  - o Alueellistaminen tarkoittaa valtion virastojen ja laitosten sijoittamista ympäri maan.

Demokratioissa kansalaisilla on oikeuksia

- Ihmisoikeudet saadaan syntyessä, eikä niitä voi kukaan ottaa pois
  - vapaudet, perusoikeudet kuuluvat kaikille syntyperään tai varallisuuteen katsomat
  - valistusajattelu → Ranskan vallankumous (1789) ja USA:n itsenäistyminen (1776)
  - demokratia-kansanvalta- alkoi yleistyä 1800-luvulla
  - ihmisoikeuksien julistus vuonna 1948 (YK)
  - ihmisoikeussopimukset ovat valtioita velvoittavia esim. Euroopan ihmisoikeussopimus
- Kansalaisuus tuo oikeuksia ja velvollisuuksia:
  - Suomen kansalaisen oikeudet lueteltu perustuslaissa (v. 2000):
    - ihmisoikeuksia kansallisella tasolla -> tavoitteena tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden takaaminen
    - demokratiaoikeudet: antavat mahdollisuuden vaikuttaa esim. vaalioikeudet ja sananvapaus ovat negatiivisia oikeuksia eli niitä ei voida ottaa kansalaisilta pois
    - positiivisia oikeuksia ovat taloudelliset, sivistykselliset ja sosiaaliset oikeudet esim. oikeus käydä koulua, perustulo, vastuu luonnosta
    - vähemmistöjen oikeudet on huomioitu: viittomakieli, saamen kieli ja romanikieli
- Perusoikeudet voivat olla uhattuina:
  - diktatuureissa perusoikeuksia ei kunnioiteta → mielipidevangit, sensuuri

- sotatilassa voimaan tulee puolustustilalaki: viranomaisilla oikeus rajoittaa perusvapauksia tarpeen vaatimalla tavalla esim. liikkumisvapaus
  - tekniikan kehittyminen -> lisääntynyt valvonta: uhkaako yksityisyyttä?
  - valtio voi perustella oikeuksien rajoittamista eri tavoin: terroriuhka
- Kansalaisen velvollisuudet:
  - perustuslaissa mainitaan vain yleinen maanpuolustusvelvollisuus, joka koskettaa kaikkia suomalaisia
  - asevelvollisuus koskettaa vain miehiä
  - velvollisuus noudattaa lakeja, maksaa veroja ja yleinen auttamis- ja todistamisvelvollisuus